

Konguta Kooli lasteaia õppekava

SISUKORD

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA
2. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID
3. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED
4. ÕPIKÄSITUS
5. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS
 - 5.1 Õppeaasta
 - 5.2 Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine
 - 5.3 Rühmade tegevus ja päevakavade koostamine
 - 5.4 Lasteaia õppekava temaatika
 - 5.5 Ürituste plaan
 - 5.6 Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korraldus
 - 5.6.1 Lapse koolivalmiduse hindamine
 - 5.7 Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus
 - 5.8 Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus
 - 5.9 Eesti keele kui teise keele õpe
6. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU
 - 6.1 Üldoskused
 - 6.1.1 Mänguoskused
 - 6.1.2 Tunnetus- ja õpioskused
 - 6.1.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused
7. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA LAPSE EELDATAVAD TULEMUSED VANUSE KAUPA
 - 7.1 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lõimivad tegevused
 - 7.1 Valdkond MINA JA KESKKOND
 - 7.3 Valdkond KEEL JA KÕNE
 - 7.4 Valdkond MATEMAATIKA
 - 7.5 Valdkond KUNST
 - 7.6 Valdkond MUUSIKA
 - 7.7 Valdkond LIIKUMINE
8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Konguta Kooli lasteaed on liigilt algkool-lasteaed, mis on Konguta valla munitsipaalasutus ja asub aadressil: Annikoru küla, Konguta, Tartumaa, 61202. Lasteaia osas on sõimerühm 2-3aastased lapsed (noorem rühm) ja 2 aiarühma: keskmine rühm 3-4(5)aastased ja vanem rühm (4)5-7aastased lapsed.

Lisaks rühma personalile töötavad lastega liikumisõpetaja, muusikaõpetaja ja logopeed.

Selleks, et laste üleminek kooli kulgeks probleemitult, osalevad lapsed alates 4-st eluaastast koolipere igahommikustes infominutites ning võtavad osa igal õppeaastal vähemalt 2-3 ühisüritusest. Kooliosa projektidesse on kaasatud ka lasteaialapsed.

Konguta algkoolil ja lasteaial on ühine õppekava üldosa (haridusfilosoofiast Kongutas).

Kooli vapiloom on tigu (tarkus tuleb tasapisi).

Kooli märksõnadeks on MÄRKA, MÕJUTA, MUUDA (MMM).

Konguta Kooli lasteaed on maalasteaed, mis asub looduskaunis kohas Kavilda ürgoru serval, seega on loodusteemad lasteaias eriti aktuaalsed. Võtame osa: VVV SA korraldatud ühismatkadest, keskkonnahariduslikust projektist "Ökokratt", „Tere kevad!“

Peame oluliseks rahvatraditsioonide tutvustamist.

Konguta Kool kuulub tervistedendavate koolide hulka, seega toimub tervisesõbralike harjumuste ehk tervisliku eluviisi kujundamine kogu koolieelsel perioodil.

Kõige tähtsam on lapse heaolu lasteaias kogu päeva vältel. Õpetajate ülesanne on luua hooliv ja turvaline, huvitavaid ja arendavaid tegevusi pakkuv keskkond.

2. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on toetada lapse mitmekülgset ja järjepidevat arengut kodu ja lasteasutuse koostöös.

Üldeesmärgist lähtuvalt on õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid järgmised:

- luua lapsekeskne arengukeskkond, mis toetab lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut;
- suunata lapse positiivse minapildi ja üldoskuste arengut mängu, loovtegevuse, eakohase töö ja õppimise kaudu;
- arendada lapse suhtlemisoskust, mille tulemusel kujuneb lapsel vastutus- ja algatusvõime ning eetiline käitumine;
- suunata lapsed Eesti kultuuri juurte juurde, sisendades neile rahvustunnet, armastust pere ja kodu vastu, kodukoha ja selle inimeste, looduse ja kultuuri vastu;
- anda võimalus tegevusteks, mis toetavad lapse kehalist aktiivsust, mille tulemusel tekib arusaam tervise hoidmise tähtsusest.

3. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- lapse loovuse toetamine;
- mängu kaudu õppimine;

- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- üldõpetusliku tööviisi rakendamine,
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Laste arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab kooli direktor.

4. ÕPIKÄSITUS

- Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad
- Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - kavandada oma tegevust, teha valikuid;
 - seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
 - kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
 - arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
 - hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
 - tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

5. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

5.1 Õppeaasta

Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.

Aktiivne õppeperiood toimub 1. septembrist 31. maini. Suvekuudel (juuni, juuli, august) planeeritud õppetegevust ei toimu. Põhirõhk on mängulistel ja laste liikumisaktiivsust toetavatel õuetegevustel. Riiklikes üldhariduskoolides kehtestatud koolivaheaegadel toimub lasteaias õpitu kordamine ja vabamäng.

5.2 Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest- lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi (nädal, kuu vm) eesmärgid, temaatika, õppesisu ja –tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil vajadusel teha muudatusi
- Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seostatakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.
- Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ning personali kaasamist. Lõimimine on õppe- ja kasvatustegevuste ühendamine tervikuks ja seoste loomine valdkondades, valdkondade vahel ja tegevustes.

5.3 Rühmade tegevus- ja päevakavade koostamine

Rühmade tegevus- ja päevakava koostatakse iga õppeaasta alguses vastavalt rühma laste vanusele rühma õpetajate ja direktori poolt.

Lasteaia tegevus- ja päevakava:

7.00– 8.15 Saabumine lasteaeda, vabamäng

8.30 – HOMMIKUSÖÖK

8.45 – 9.00 Kogunemine

9.00 – 12. 15 Lõimitud õppetegevus ja õues viibimine (mängud, vaatlused, jalutuskäigud, liikumismängud, vaba tegevus jm)

12.15 - LÕUNASÖÖK

13.00 – 15.00 Puhketund, uinak

15.00 – 15.45 Lõimitud õppetegevused ja muud tegevused (individuaalne töö lastega, õppe- ja loovmängud, vaba tegevus jm)

15.45- ÕHTUOODE

16.00 -18.00 Vabamäng, ind. töö lastega, kojuminek

5.4 Lasteaia õppekava temaatika

Lasteaia õppekava temaatika ja eesmärgid valitakse ja kinnitatakse pedagoogilises nõukogus ning on fikseeritud lasteaia aasta tegevuskavas. Lähtuvalt sellest koostavad õpetajad rühma aasta tegevuskava. Lasteaia õppekava temaatika toetab kooli üldeesmärkide elluviimist ja õppe- ja kasvatustegevuse lõimumist ning arvestab laste huve.

5.5 Ürituste plaan

Lasteaia ürituste plaan on otseses seoses kooli ürituste plaaniga. Ürituste plaan koostatakse ja kinnitatakse kooli õppenõukogus iga õppeaasta augustis. Igale üritusele määratakse vastutav õpetaja.

5.6 Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korraldus

Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise eesmärk on koguda lapse arengu kohta informatsiooni (arvestades laste individuaalseid vajadusi), mida saab jagada lapsevanematega ning kasutada tegevuste planeerimisel.

Lapse arengu hindamiseks jälgib õpetaja lapse igakülgset arengut, saades teada need arenguvaldkonnad, mis vajavad aasta jooksul enam tähelepanu, mida arvestada tegevuste planeerimisel ning kuidas probleemide ilmnemisel lapse arengut suunata ja toetada.

Lapse arengu analüüsimiseks kasutatakse vaatluslehti.

Lapse arengu jälgimiseks on koostatud ja koostatakse uutele lastele arengumapid.

Õpetajad tutvustavad lapsevanematele lapse arengu hindamise põhimõtteid vastavalt lapse vanusele ning analüüsivad lapse arengut nii rühma tasandil kui individuaalselt. Saadud tulemusi arvestatakse tegevuste planeerimisel ja vajadusel individuaalse õppekava koostamisel.

Arenguvestlused vanematega viiakse läbi, et toetada lapse arengut, selgitada välja lapsevanema nägemus oma lapse tugevatest ja nõrkadest külgedest, ootustest lapse arengu kohta ja otsida lahendusi tekkinud probleemile. Lapsevanem saab tagasisidet oma lapse arengu kohta. Arenguvestlusi viiakse läbi 1-2 korda õppeaasta jooksul.

5.6.1 Lapse koolivalmiduse hindamine

Lasteasutuse õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi. Vanem esitab kaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust.

Lasteaia koolivalmiduskaardil on kirjas:

- üldandmed lapse kohta (nimi, sünniaeg, kodune keel)
- üld- ja peenmotoorika oskused
- eneseteenindus
- huvid ja motivatsioon
- mäng ja sotsiaalsed oskused
- emotsionaalne seisund ja käitumine
- tunnetustegevus
- kõneareng
- eeloscused eesti keeles ja matemaatikas, silmaring
- lasteaias rakendatud tugiteenused
- kokkuvõte lapse koolivalmidusest.

Lapsevanemaga toimub arenguvestlus koolivalmiduskaardi põhjal märtsis-aprillis.

5.7 Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

- Erivajaduse laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.
- Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö.
- Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt. spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arengukava rakendamisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest

- Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel

5.8 Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus

* Kasvatusele pannakse alus kodus. Lasteasutuse pedagoogid teevad lastevanematega koos lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

- Pedagoog teavitab lapsevanemat regulaarselt lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest ning loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.
- Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatustsükli kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele. Lastevanemate ettepanekutega arvestatakse lasteaia töö planeerimisel.
- Lastevanematel võimalus osaleda hoolekogu töös.
- Lastevanemate ettepanekud mängu kohta olid, et rohkem võiks mängida võistlusmänge ja läbi mängida praktilisi, elulisi asju. Õppimine peaks lapsevanemate arvates olema läbi lapse isetegmise ja olema lapse jaoks huvitav. Koostöö on lastevanemate arvates hea, rahul oldi lastevanemate päevade korraldamisega ja soovitati korraldada fotonäitusi. Suveperioodiks soovisid lapsevanemad palju õuesmängu võimalusi, liikumis-, osavus ja võistlusmängude mängimist, ka töötegemist (nt.lilledel kastmine jne).

5.9 Eesti keele kui teise keele õpe

Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe alates kolmandast eluaastast:

- eraldi keeletegevuse kaudu;
- keeleõpet teiste tegevustega lõimides;
- osalise keelekümbluse meetodikat rakendades.

Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning meetodikat.

Erivajadustega lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava.

5.10 Terviseõpetus

Määrava tähtsusega lapse tervise seisukohalt on tervislik eluviis, milles omakorda on suur tähtsus last ümbritseval keskkonnal. Lapsel kujuneb positiivne suhtumine tervisesse, nt.miks on vajalik ja kasulik terve olla ja kujuneb alus positiivsele tervislikule käitumisele, nt.kuidas on võimalik jääda terveks.

Eesmärgiks on toetada lapse tervelt kasvamist, tervislike eluviiside kujunemist.

Terviseõpetuse temaatika määratlevad laste vanus ja huvi ühe või teise teema vastu.

Terviseõpetust saab integreerida kõigi muude tegevustega.

6. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU

6.1 Üldoskused:

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

1. mänguoskused
2. tunnetus- ja õpioskused

3. sotsiaalsed oskused
4. enesekohased oskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

6.1.1 Mänguoskused:

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus laps omandab ja kinnistab uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mäng on lapse loomulik viis õppimiseks ja arenemiseks, pakub lastele eakohast meelepärast tegevust ning mängu abil saab lahendada kasvatusülesandeid. Õpetaja laiendab mängu temaatikat, rikastab ja süvendab mängu sisu, arendab lastevahelisi suhteid, innustab iseseisvalt mängima, hoolitseb mänguvõimaluste ja -vahendite eest ning tagab piisavalt mänguaega. Õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel kasutatakse erinevaid mänguliike: õppemängud, liikumismängud, rolli- ja loovmängud, lauamängud, ehitusmängud, liivamängud jne.

Teise eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised mänguoskused:

- mängib või tegutseb eakaaslasega kõrvuti;
- mängib matkimismänge (nuku söötmine taldrikust jm),
- laob klotse üksteise peale täiskasvanu abiga.

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised mänguoskused:

- mängib sageli 2-3 lapsega;
- mängib omal algatusel iseseisvalt kuni 15 min;
- kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi lihtsas rollimängus.

Neljanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised mänguoskused:

- mängib sageli koos 2-3 lapsega, suheldes ~ 15 minutit;
- mängides jagab mänguasju ja kooskõlastab mängutegevusi.

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised mänguoskused:

- teab mängureegleid ühistes mängudes ja järgib neid;
- mängib rollimänge, kooskõlastab oma tegevust teiste laste tegevusega, kasutab erinevat rollisuhtlust.

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised mänguoskused:

- osaleb ühismängudes, mis nõuavad otsustamist;
- tuleb toime erinevate rollide täitmisega, matkib mängus täiskasvanute rolle;
- tuleb toime mängureeglite selgitamisega;
- osaleb äraarvamismängudes.

Seitsmenda eluaast lõpuks on laps omandanud järgmised mänguoskused:

- tunneb rõõmu ning on suuteline mängule keskendumiseks;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- täidab mängudes erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;

- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid

6.1.2 Tunnetus- ja õpioskused:

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse- taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet omadada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Lapsed õpivad erinevates tegevustes osalemisel. Laps õpib läbi mängu, suhtlemise, matkimise, loomise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, harjutamise jms.

Teise eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused:

- suudab lühiajaliselt tegutseda ilma täiskasvanu osaluseta;
- suudab lühiajaliselt kuulata eakohaseid jutukesti;
- osutab nimetatud esemele.

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused:

- plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga;
- tegutseb ka omaette, täiskasvanu osaluseta;
- tunneb end ära peegli ees;
- suudab teha valikuid.

Neljanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused:

- suudab osaleda rühma ühistööde teostamises;
- järgib lihtsaid reegleid;
- plaanib minakeskse kõne abil tegevust ja lahendab probleeme;
- saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest.

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused:

- tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi;
- reguleerib oma käitumist ja emotsiooni täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet;
- tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega;
- räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib;
- keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit;
- oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused:

- plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
- suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks;
- kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet;
- kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks;

- kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras;
- kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused:

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

6.1.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Peamine osa laste sotsiaalsest arengust toimub suheldes oluliste täiskasvanute ja eakaaslastega. Lasteaial on kodu kõrval väga oluline osa lapse sotsiaalse arengu kujundajana.

Enesekohaste oskuste all mõistetakse laste suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist. Enesekohaseid oskusi omandatakse järk-järgult, oluline on sisendada lapsele järjekindlalt usku oma võimetesse, toetada tema eneseteadvuse arengut.

Eneseteenindamine eelkoolieas seostub elementaarsete hügieeni-, riietumis-, söömis- ja korraharjumuste kujundamise ja kinnistamisega nii kodus kui lasteaias.

Teise eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused:

- joob tassist ja üritab isesisvalt süüa;
- aitab täiskasvanul mänguasju ära panna;
- võtab seljast lihtsamaid riideid;
- leiab rühmas oma käterätiku ja tooli;
- jälgib teisi lapsi ja tunneb huvi nende vastu;
- teab oma ees- ja perekonnanime;
- väljendab lihtsaid emotsioone.

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused:

- paneb (vajadusel abiga) selga ja võtab ära jope, kampsuni, sokid jm;
- meeldetuletamisel paneb kokku oma asjad;
- küsib WC-sse ja tuleb seal ise toime;
- peseb ja kuivatab käsi ja nägu;
- ütleb küsimise korral oma eesnime;
- reageerib lihtsatele juhistele ja korraldustele;
- oskab lohutada haiget saanud sõpra.

Neljanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused:

- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust;
- saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused;
- teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi;
- püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- osaleb lühikest aega ühistegevuste eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale
- saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid;
- saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused:

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses;
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;
- imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere;
- eelistab sootüübilisi mängu;
- naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;
- aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt;
- oskab avalikus kohas sobival käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused:

- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia;
- tunneb ja täidab lauakombeid;
- eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted;
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reeglid teistele selgitada;
- järgib sotsiaalset rutiini.

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised

1) sotsiaalsed oskused:

- püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;

- osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- loob sõprussuhteid;
- saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- selgitab oma seisukohti.

2) Enesekohased oskused:

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- algatab mängu ja tegevusi;
- tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenuda esmased tööharjumused;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

7. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSE KAUPA

7.1 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lõimivad tegevused

- Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja –tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest.
Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.
- Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas:
 - mina ja keskkond
 - keel ja kõne
 - eesti keel kui teine keel
 - matemaatika
 - kunst
 - muusika
 - liikumine

7.2 Valdkond MINA JA KESKKOND.

Lapse arendamine ja kasvatamine toimub lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitletavate teemade kaudu. Laps õpib tunnetama ümbritsevat tegelikkust ja iseenda kohta selles. Jõukohase, mitmekesise ja huvitava tegevuse kaudu omandavad lapsed uusi teadmisi ümbritsevate elunähtuste kohta. Tutvumine ümbritseva eluga rikastab tundemaailma ja laste sõnavara, mida kinnistatakse lasteraamatute abil.

Loodus ümbritseb last oma värvide, helide, lõhnadega. Õppides tundma kodukoha taimi ja loomi, tajuma elusorganismide ja keskkonna vastastikuseid suhteid, hakkab laps mõistma, et looduses on igal pool kellegi kodu, mida lõhkuda ei tohi.

Laps õpib ümbritsevat maailma tunnetama aistingute kaudu ja kogemuste varal, see tähendab, et anname lapsele võimaluse tunnetada maailma erinevate meeltega ja läbi iseenda kogemuse. Püüame teadmisi ja oskusi hankida uurides, katsetades, meelte abil tajudes ning kinnistades kogetut praktilises tegevuses. Parim viis aru saada ja mõista on ise teha, uurida ja avastada. Keskkonnakasvatuse ei tähenda niivõrd uute teadmiste andmist, kuivõrd väärtuste kujundamist.

Valdkonna sisu:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid, tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- tehiskeskkond: ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;
- looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kui oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

1. Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huve jms;
2. Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
3. Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
4. Nimetab Eesti riiklike sümboleid ja rahvatraditsioone;
5. Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
6. Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;
7. Julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui neis osalemine kahjustab teda ennast ja teisi või on ohtlik;
8. Kirjeldab, kuidas keskkond ja inimeste käitumine võivad mõjutada tervist;
9. Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sh hammaste hoidmist ja hooldamist;
10. Suhtub ümbritsevasse hoolivald ning käitub seda säästvalt;

11. Kirjeldab kodukoha loodust ning tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
12. Kirjeldab loodust ja inimese tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastring;
13. Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
14. Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
15. Mõistab ning märkab enda ja teiste mõju ja tagajärgi keskkonnale;
16. Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
17. Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

1. Valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast, mis hõlmab sotsiaalset, loodus- ja tehiskeskkonda, sh tervise ja liikluskasvatust:
 - teemasid ja objekte valides lähtutakse koduloolisuse printsiibist, st üldjuhul tutvutakse nende objektidega, millega on lapsel vahetu kontakt, mille toel tekib lapsel arusaam looduse terviklikkusest ja seostest loodusega.
2. Õhutatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades tal ümbritsevat tajuda erinevate meelte ja aistingutega: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides ja kuulates helisid:
 - emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab lapse omaalgatust, huvi, individuaalsust ja tegutsemistahet;
 - tuleb suunata märkama loodust enda ümber ning suhtuma ümbritsevasse austavalt;
 - olulised tegevused on vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine;
 - tähtis on vahetu tajumine, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine;
 - teadmisi omandatakse tegutsedes;
 - kõigi meelte kasutamiseks annab parima võimaluse õues õppimine;
 - luuakse sotsiaalsesks suhtlemiseks soodne keskkond, et kujundada heasoovlikkust nii täiskasvanute kui ka eakaaslaste vastu (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus nii mängus töös kui ka igapäevatoimingutes);
 - luuakse olukordi eesti rahvatraditsioonide ja –kommete omandamiseks (suhtlemine erinevate põlvkondadega, rahvakalendri tähtpäevade tähistamine)
3. Lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modeleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust:
 - eduelamusi pakkudes kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevasse (erivajadusega ja eri rahvustest kaaslast);
 - üldõpetuslikku tööviisi rakendades ärgitatakse last märkama/nägema ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma tegevusega kasu tuua;

4. õhutatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimusele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ning märgatust ja kogetust järelt tegema;

5. Suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama ning hoolivalt ja heaperemehelikult käituma

Lapse arengu eeldatavad tulemused Valdkond MINA JA KESKKOND

Teema	3aastane	5aastane	7aastane
MINA	1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime. 2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk. 3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel.	Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).	1. Oskab end tutvustada. 2. Teab oma kohustusi ja õigusi. 3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.
PEREKOND JA SUGULASED	1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend. 2. Teab õdede ja vendade nimesid.	Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed+onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed).	1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. 2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. 3. Jutustab oma vanavanematest.
KODU	Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.	1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. 2. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (Talukoha nimi) vald. 3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.	1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta. 2. Teab kodust aadressi ja telefoni.
LASTEAED	1. Oskab nimetada oma rühma nime. 2. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik). 3. Nimetab rühmas olevaid esemeid. 4. Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabi nimed.	1. Nimetab oma lasteaia nime. 2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. 3. Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi. 4. Teab oma, võõra ja ühise tähendust.	1. Teab lasteaia aadressi. 2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. 3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ja teab rühmareegleid ning traditsioone.
KOOL			1. Teab kooli kui õppimise kohta. 2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.

			3.Tunneb kooli logo (tigu) ja teab tunnuslauset (Kiirusta aeglaselt)
AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD	1.Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. 2.Matkib lihtsamaid töövõtteid. 3.Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.	1.Oskab nimetada vanemate ameteid. 2.Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. 3.Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. 4.Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.	1.Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. 2.Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 3.Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. 4.Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. 5.Selgitab raha otstarvet.
KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS	1.Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses komaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine jm). 2.Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid	1.Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. 2.Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 3.Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.	1.Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) 2.Teab koduvalla sümboleid. 3.Oskab Eesti kaardil näidata oma. 4.Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. 5.Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone. 6.Suhtleb teisest rahvusest lastega. 7.Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)
TÄHTPÄEVA D PÜHAD JA KOMBED	1.Räägib oma sünnipäevast, kuidas tähistatakse. 2.Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	1.Kirjeldab tähtpäevi peres. 2.Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastalad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	1.Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2.Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm). 3.Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm). 4.Oskab nimetada riiklike pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi

			aastapäev, võidupüha).
ÜLDNIMLI- KUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUS- TATUD KÄITUMIS- REEGLID	1.Teab mõistete “hea” ja “paha” tähendust. 2.Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.	1.Teab mõistete “õige” ja “vale” tähendust. 2.Teab üldtuntud viisakusreegleid. 3.Tunneb ja järgib lauakombeid.	1.Teab mõistete “ausus” ja “autus” tähendust ning oskab vastavalt ka käituda. 2.Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm). 3.Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
SÕPRUS JA ABIVALMID US	1.Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid. 2.Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	1.Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi. 2.Oskab sõpra lohutada ja abistada. 3.Oskab andeks anda ja leppida.	1.Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sober olla. 2.Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.
HOOLIVUS, TURVALISUS JA TÄHELE- PANELIKKUS		1.Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada. 2.Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (room, mure jm).	1.Oskab kirjeldada oma tundeid ja emotsioone. 2.Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt).
SUHTUMINE ERINEVUS- TESSE		Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat).	1.Oskab arvestada oma arvamusest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. 2.Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. 3.Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
EHITISED	Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	1.Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2.Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. 3.Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	1.Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2.Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). 3.Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek jm). 4.Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi

			(mõis, kirik, veski jm).
KODU-MASINAD	Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm).	Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	Kirjeldab kodumasinaidja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöomasinaid).
SÕIDUKID	Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).
JÄÄTMED	Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).	Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorditakse.	1. Teab, miks on vaja prügi sortida (plast, paber, patareid). 2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine)
TERVISE VÄÄRTUSTA-MINE		Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta). 3. Teab, mis on haigus. 4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (suitsetamine, alkohol, vägivald)
HAMMASTE TERVIS	1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	1. Selgitab, mis tekib hambakaaries (hambaaugud). 2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
TERVISLIK TOITUMINE	Nimetab toiduaineid.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks iga päev süüa.	Oskab nimetada, millised toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja

			milliseid vähem, et olla terve.
INIMKEHA TUNDMINE	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1.Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 2.Teab tüdruku ja poisi erinevusi.
OHUTUS JA TURVALISUS	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	1.Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised). 2.Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, mängimine ohtlikes kohtades: tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu valveta; rattasõit kiivrita). 3.Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. 4.Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). 2.Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. 3.Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. 4.Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda olukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigi saanud kaaslane). 5.Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.
KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS-JA KODU-LOOMAD; TAIMED, SEENED JA PUTUKAD	1.Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. 2.Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.	1.Oskab nimetada oma kodukoha oleulisemat veekogu (meri, jõgi, järv). 2.Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.	1.Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 2.Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.
LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV,	1.Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi. 2.Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. 3.Teab, et mõned	Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad	1.Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja – viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2.Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni,

ARENG	loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).		pesaehitus ja poegade toitmine).
PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).	Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.	Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.
TAIMED: ERINEVAD KASVUKOH AD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG	1.Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse järgi. 2.Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.	Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).
ÕÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDU- MINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES	Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (pime) ja päeva (valge).	Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päevaja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
AASTAAJAD: NENDE VAHELDU- MINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED	Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda on soe).	Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.	1.Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ja oskab neid kirjeldada. 2.Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne). 3.Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).

ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKU- NÄHTUSED	Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	1.Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 2.Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	Selgitab ilmastikunähtuse seost aastaegadega.
INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOI D, SÄÄSTEVA RENG	1.Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. 2.Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.	1.Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi). 2.Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule). 3.Teab, et inimene saab talvel loomi aidata. 4.Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. 5.Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.	1.Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ja käitub seda säästvalt. 2.Kirjeldab, millised on inimestegevuse negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. 3.Teab, kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha. 4.Tead, kuidas vigade saanud või inimesehüljatud looma aidata. 5.Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi). 6.Soovib osaleda looduse korrastamises.
VALGUSE, TEMPERA- TUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADEL E	Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1.Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku. 2.Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.	Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
VALGUSFOO R JA TÄNAVA ÜLETAMINE	1.Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline). 2.Teab mõisteid "sõidutee" ja "kõnnitee".	1.Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust. 2.Teab, kuidas sõiduteed ületada. 3.Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval)	1.Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. 2.Teab, kuidas ületada ristmikku. 3.Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal. 4.Oskab kasutada hädaabi numbrit 112.
LIIKLUS- MÄRGID	Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	Teab liiklusmärkide tähendusi	1.Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljude. 2.Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja

			küünarnukikaitsmed, ohutud paigad).
SÕIDUKID	1.Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid. 2.Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).	1.Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. 2.Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet).	
HELKUR, TURVATOOL JA -VÕÖ	Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1.Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. 2.Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. 3.Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.	Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

7.3 Valdkond KEEL JA KÕNE

Lapse kõne areneb keelelises keskkonnas ja seda arengut on vaja toetada. Lasteasutuse õpetaja kõne on kirjakeele normidele vastav.

Keele ja kõne eesmärgiks on: kujundada oskust tulla toime igapäevasuhtluses kaasvestlejana ja kuulajana, äratades lastes huvi lugemise vastu, rikastades tundeelu läbi lastekirjanduse, julgustades last ennast väljendama.

Keelt ja kõnet arendatakse kõikides tegevustes: vestlustes, jutustamisel, lavastustes, muinasjuttude kuulamisel, vaatlustel, õppekäikudel, igapäevatoimingutes, kunstitegevustes, laulmisel, jalutuskäikudel, mängudes jm.

Valdkonna sisu on:

- Kelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Keele ja kõne õpetuse eesmärgid on, et laps:

- Tuleb toime igapäevases suhtluses;
- Kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- Tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- Lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid(uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- Peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;

- Suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- Õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

Õppe-ja kasvatustegevustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

1. Tuleb toime nii eakaaslastega kui ka täiskasvanutega suheldes; arvestab kaassuhtlejat ja suhtluspaika;
2. Saab aru kuuldu sisust ning suudab sellele sobivalt reageerida;
3. Suudab oma mõtteid suulisel kõnes edasi anda;
4. Jutustab pildi, kuuldu teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendab ka oma tundeid;
5. Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
6. Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördvorme ainsuses ja mitmuses;
7. Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajaduse korral ise sõnu moodustada;
8. Hääldeb oma kõnes ja etteöeldud sõnu korrates õigesti kõiki emakeele häälikuid;
9. Tunneb tähti ja veerib kokku 1-2 silbilisi sõnu ning tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;
10. Kirjutab joonistätedega 1-2 silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
11. Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED . Valdkond KEEL JA KÕNE

	2aastane	3aastane	4aastane
S U H T L E M I N E	1.Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. 2.Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut. 3.Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. 4.Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldusele mingi tegevuse, häählitsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.	1.Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga*. 2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). 3.Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga. 4.Mõistab 1 teksti*, mis on seotud tema kogemuste ja tegevusega.	1.Algatab ise aktiivselt suhtlust. 2.Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostevuses. 3.Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. 4.Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga. 5.Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest 6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.
G R A M M A T I K A	1.Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2sõnalisi lauseid (nt <i>Miku õue p.o Mikk tahab õue minna</i>). 2.Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3.pööre). 3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. 4. Väljendab kõnes mõnda	1.Mõistab 2 ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5sõnalisi lihtlauseid. 2.Kasutab kõnes õigesti enamiku käändevorme. 3.Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat teguviisi (nt <i>Joonista! Istu!</i>). 4.Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi oleviku vorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>).	1.Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid*. 2.Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidesõnad <i>ja, aga</i>). 3.Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt <i>sõitis, laulsid</i>).

	järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).	5.Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>).	
	5aastane	6aastane	7aastane
S U H T L E M I N E	1.Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt miks ta nii tegi? Kuidas teha?). 2.Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. 3.Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid. 4.Kirjeldab täiskasvanu abiga olu-pilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmusi. 5.Annab kuulnud tekti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumate lausungitega. 6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval). 7.Loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi. 8.Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.	1.Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?). 2.Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. 3.Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega. 4.Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil. 5.Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega. 6.Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i> . 7.Suunab kõnega kaaslastentegevust ja annab sellele hinnanguid.	1.Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest. 2.Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, vööras koht). 3.Mõistab kaudseid ütlusi (nt <i>Ruumis on aken lahti</i> . Otsene ütlus: <i>Pane aken kinni!</i> Kaudne ütlus: <i>Mul on jahe.</i>). 4.Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid. 5.Tuletab mõttelüngaga* tekstis iseseisvalt puuduva info. 6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi). 7.Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab meelde eelnevat ja järgnevat sündmust). 8.Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.
G R A M M A T I K A	1.Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid*. 2.Kasutab kõnes <i>nud-</i> ja <i>tud-</i> kesksõnu (nt söödud – söönud). 3.Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>). 4.Kasutab tingivat kõneviisi (<i>mängisin, mängiksin</i>). 5.Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (<i>ilusale lillele; punase palliga</i>). 6.Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (<i>ilusatel lillelidel</i>).	1.Kasutab kõnes saava ja rajava käände vorme (<i>saab lauljaks, jookseb kivini</i>). 2.Märkab grammatika vigu täiskasvanu kõnes (nt <i>lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all</i>) ning osutab neile. 3.Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (<i>loetakse, pesti</i>).	1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: <i>arstina</i>). 2.Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni). 3.Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt <i>palju linde, konni, autosid</i>). 4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslike sõnu (poeb – pugema; siga – sead). 5.Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...sest, ...), tingimust (kui..., siis),eesmärki (

			...,et...)
	2AASTANE	3AASTANE	4AASTANE
S Õ N A V A R A	1.Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. 2. Kasutab nimi-ja tegusõnu (nt <i>näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle</i>), ase- ja määrsõnu (nt <i>siia, seal, nii</i>). 3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.	1.Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. 2.Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud. 3.Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. 4.Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed, riided</i>). 5.Kasutab tagasõnu (all, peal, sees,ees,taga) ruumisuhete tähistamiseks.	1.Mõistab3 ja kasutab kõnes nii üldkui ka liiginimetusi (nt kuusk, kaskpuud; tuvi, kajakas- linnud) 2.Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (<i>käpad, saba, rool</i>). 3.Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>tuttmuits, kelgumägi</i>) ja tuletisi* (<i>täpiline, laulja</i>).
H Ä Ä L D A M I N E	1.Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. 2. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt <i>a, e, i, o, u, p, m, t, l</i> .	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2.hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla <i>r, s, k, õ, ü</i>).	1.Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2.Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, –lt, –mp jne).
K I R J A L I K K Õ N E	Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamiseega pildile või üksiku sõna ütle misega pildi kohta.	1.Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2.Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3.Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt <i>kass-tass, pall-sall, tuba-tuppa</i>) osutades pildile või objektile.	1.Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2.Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

S Õ N A V	5aastane	6aastane	7aastane
	1.Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, must-puhas).	1.Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna homme</i> .	1.Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>) tähendust oma

A R A	<p>2.kasutab künes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>).</p> <p>3.Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>.</p> <p>4.moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja-<i>tikumaja</i>; nuga õuna koorimiseks- <i>õunanuga</i>).</p>	<p>2.Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt <i>jookseb, lippab, sibab</i>).</p> <p>3.Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>).</p> <p>4.Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt <i>veereb –veeretab; sõidab – sõidutab</i>).</p> <p>5.Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt 2 sõna (nt <i>lilled: tulp, roos</i>).</p>	<p>sõnadega ja /või toob enda kogemusega seotud näiteid.</p> <p>2.Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu <i>mõtlen, arvan, julge, lahke</i>).</p> <p>3.Kasutab kõnes inimesi ja inimeste tegevust iseloomustavaid sõnu.</p> <p>4.Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.</p> <p>5.Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>).</p> <p>6.Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt <i>sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad</i>).</p>
H Ä Ä L D A M I N E	<p>1.Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.</p> <p>2.hääldab õigest 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu.</p> <p>3.Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades.</p> <p>4.Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt <i>taburet, banaan, diivan</i>).</p>	<p>Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.</p>	<p>1.Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.</p> <p>2.Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (nt <i>Fanta, šokolaad</i>).</p>
K I R J A L I K K Õ N E	<p>5a</p> <p>1.Tunneb kuulata iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites).</p> <p>2.Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).</p> <p>3.Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).</p>	<p>6a</p> <p>1.Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid* kasutades) 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.</p> <p>2.Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.</p> <p>3.Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt <i>koli-kolli(III v); koli- kolli(II v); koli-kooli(III v); koli-kooli(II v)</i>).</p> <p>4.Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt</p>	<p>7a</p> <p>1.Nimetab ja kirjutab enamiku tähti.</p> <p>2.Veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita*) ja eksib sageli.</p> <p>3. Häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.</p> <p>4.Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri* (nt <i>lähen koli</i>).</p> <p>5.Eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.</p> <p>6.Jagab kuuldud lause sõnadeks,</p>

		<i>poe- ja tänavanimed, sildid).</i>	kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. 7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt. koll-kool; linna(III v)- lina; tibu-tippu) 8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.
--	--	--------------------------------------	---

Selgitused:

1 Mõistab, st laps vastab küsimustele, osutab sobivale pildile, valib sobiva(d) pildi(d).

2 Mõistab, st laps osutab sobivale objektile/pildile või tegutseb õigesti kuulnud korralduse järgi.

3 Mõistab, st laps osutab või rühmitab kuulnud sõnale vastavaid objekte ja pilte, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.

* **Suhtlemine** haarab keelekasutust suhtlusolukorras, sh tekstilooma (jutustamise) ja teksti mõistmise (kuulamise) oskusi.

* **Tekst**- tekstiks võib pidada igat ütlust, arenenud kõne puhul kindla alguse ja lõpuga sõnumit. Tekst võib olla suuline (nt täiskasvanu kommentaarid, jutustus) või kirjalik (loetav või kirjutatav tekst).

* **Mõttelünk(tekstis)** – info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille laps tuletab ise oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

* **Olupilt** – pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra üht hetke.

* **Lause ja lausung** – lause on kirjakeele, lausung suulise kõne üksus. Lausungiks võib suulises kõnes olla nii sõna, fraas, lihtlause kui ka liitlause. Arengutulemuste kirjeldamisel on grammatika teema puhul kasutatud terminit *lause*. Kuna koolieelses eas loovad lapsed ise peamiselt suulisi tekste, siis on suhtlemise teema puhul kasutatud terminit *lausung*.

* **Koondlause** – lihtlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt *Emma ostis poest saia, leiba ja võid*.

* **Rindlause** – liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos, st nad on süntaktiliselt suhteliselt võrdväärsed. Osalused on ühendatud sidesõnadega või asetsevad lihtsalt kõrvuti, nt *Me läheme emmega poodi ja õde tuleb ka. Siimul onsinine auto, aga minul on punane. Magame ära ja siis tulebki sünnipäev*.

* **Põimlause** on liitlause, mis koosneb põhi- ja sellele alistuvast kõrvallausest. Põimlausega väljendatakse erinevaid tähenduslikke suhteid. Tabelis on mainitud järgmisi tüüpe: **põhjuslause**, nt *Torn läks katki, sest koer astus sellele peale*; **eesmärklause**, nt *Me peame kiiresti jooksma, et bussi peale jõuda*; **tingimuslause**, nt *Kui Ott oleks terve, siis võiks ta jäätist süüa*.

* **Tuletis** – sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (nt *kurb+lik=kurblik*; *tantsima+mine?= tantsimine*).

* **Kategooria** – tähenduslikult seotud sõnade rühm, nt kategooriasse *linnud* kuuluvad *vares, tuvi, pääsuke, tihane* jne

* **Kirjalik kõne** – haarab nii lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamist kui ka lastekirjanduse tutvustamist.

* **Häälimine** – sõna sujuv häälikhaaval hääldamine.

* **Rõhutatud hääldamine** – täiskasvanu venitab otsitavat häälikut kõnes.

* **Abivahendid häälimisel või lauseanalüüsil** – lause sõnalise ja sõna häälikkoostise materialiseerimisel kasutatakse nt nõöpe, nuppe, klotse.* **Aimamisi ehk järgneva kontrollita lugemine** – algaja lugeja ütleb sõna välja seda täpselt lõpuni lugemata.

* **Häälikstruktuuri märkimine kirjutamisel** – laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega.

7.4 Valdkond MATEMAATIKA

Matemaatiliste kujutluste arendamine koolieelses eas annab lastele vajalikke teadmisi ja aitab luua eeldusi edukaks koostööks koolis. Algteadmiste andmine matemaatikas toimub mängulises tegevuses ja integreeritult teiste tegevustega, iseseisvate ülesannete ja

õppemängude abil. Saadavad teadmised on seotud eluliste kogemustega ning lapsed kasutavad neid igapäevatoimingutes.

Valdkonna sisu:

- Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- Suurused ja mõõtmine;
- Geomeetrilised kujundid.

Õppe ja kasvatusesmärgid on, et laps:

- Rühmitab esemeid ühe – kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- Järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- Tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- Mõttestab loendamistegevust ja seoseid arvude seas;
- Mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- Suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- Näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Õppe- ja kasvatusetegevust kavandades ja korraldades:

- innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Õppe- ja kasvatusetegevuse tulemusel 6-7a laps:

- 1) Määrab esemete hulga ühise tunnuse ning jaotab esemed kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) Võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- 3) Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ning tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada;
- 4) Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke =, +, -
- 5) Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- 6) Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (Suurus, pikkus, kõrgus jm);
- 7) Rühmitab esemeid asendi- ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- 8) Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 9) Oskab öelda kellaega täistundides;
- 10) Nimetab nädalapäevi, kuid ja aastaaegu ning teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 11) Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtevahendiga (pulk, nõör vms);

- 12) Eristab kasutatavamaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ning teab kuidas ja kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera ja kuubi ning kirjeldab neid kujundeid.

Lapse arengu eeldatavad tulemused. Valdkond MATEMAATIKA

Üldteema	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	1.Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms)järgi hulgaks. 2.Leiab erinevate esemete hulgast <i>palju</i> ja <i>üks</i> . 3.Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele <i>mitu on?</i>	1.Otsustab, kas nimetatud ese kuulub(ei kuulu) moodustatud hulka. 2.Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades <i>sama palju, ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i> . 3.Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	1.Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). 2.Võrdleb esemete hulki paardesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui, vähem kui</i> . 3.Tutvub arvudega 10ni.
Suurused ja mõõtmine	Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur –väike).	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem–väiksem), pikkuse (pikem–lühem), laiuse (laiem–kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.	1.Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem – madalam). 2.Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.
Geomeetrilised kujundid	1.Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. 2.Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.	Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.
Orienteerumine ajas	Vestleb <i>ööle</i> ja <i>päevale</i> iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	1.Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestluses vm). 2.Eristab <i>hommikut</i> ja <i>õhtut</i> (kirjeldab tegevusi).	Teab ööpäeva osi <i>hommik-päev-õhtu-öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile-täna-homme.
Orienteerumine ruumis	Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-taga.	Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal-all, ees-taga (minu ees, minu taga jne).	1.Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga; olen tahvli ees). 2.Määrab vasakut ja paremat poolt.

Üldteema	5-6aastased	6-7aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<ol style="list-style-type: none"> Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. Tunneb numbrimärke. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui). Paneb kokku kahe hulga esemeid ja liidab. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab. 	<ol style="list-style-type: none"> Mõtestab arvude rida 12ni. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =). Oskab koostada matmaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.
Suurused ja mõõtmine	<ol style="list-style-type: none"> Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suurema-väiksema-sama suure</i> ning kontrollib objekte kõrvutades. Hindab kaugusi silma järgi. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga. Järjestab raskuse ja paksuse järgi. 	<ol style="list-style-type: none"> Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.
Geomeetrilised kujundid	<ol style="list-style-type: none"> Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi. 	Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).
Orienteerumine ajas	<ol style="list-style-type: none"> Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi. Eristab mõisteid <i>kiiresti- aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i>. 	<ol style="list-style-type: none"> Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja -päeva. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava. Kasutab kõnes õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem</i>.
Orienteerumine ruumis	<ol style="list-style-type: none"> Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi. 	Orienteerub tasapinnal (paberil).

7.5 Valdkond KUNST

Lasteaias on käeliste tegevustega tegelemine lapse eneseväljenduse viis. Lapsed õpivad tundma erinevaid väljendusvahendeid ning joonistades, maalides, voolides, kleepides ja meisterdades

mitmekesisest materjalist ja kasutades erinevaid tehnikaid, areneb laste fantaasia, kujunevad teadmised, oskused, vilumused ning areneb ilumeel.

Eesmärgiks on vaatlusoskuse kujundamine, fantaasia ja ilumeele rikastamine, algatusvõime toetamine, silma ja käe koostöö arendamine, rahvakunsti tutvustamine, kunstielamuste pakkumine.

Valdkonna sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgid on, et laps:

- 1) Tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) Kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutusmaailma;
- 3) Vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) Kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) Kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) Vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) Antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemist;
- 2) Suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades.
- 3) Kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) Arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida;
- 5) Julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- 6) Korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) Innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtusi just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) Leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nandevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ning fantaasiaid;
- 3) Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;

- 4) Kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 5) Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- 6) Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 7) Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- 8) Kirjeldab kunsteoseid, nende värve ja meeleolu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused. Valdkond KUNST

Sisuplokid	3aastane	5aastane	7aastane
Kujutamine ja väljendamine	<p>1. Tunneb rõõmu kunstitegevustes osalemisest.</p> <p>2. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid.</p> <p>3. Leiab ümbritsevas juhendamise teel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.</p>	<p>1. Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.</p> <p>3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.</p> <p>4. Valib mõne mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.</p> <p>5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.</p>	<p>1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.</p> <p>2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.</p> <p>3. Jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast.</p> <p>4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.</p> <p>5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).</p>
Kujundamine	<p>Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne)</p>	<p>1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärisel kaunistamiseks (tass, taskurätt jne).</p> <p>2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.</p> <p>3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloonid või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).</p>	<p>1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.</p> <p>2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.</p> <p>3. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) eseme otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.</p> <p>4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.</p>
Voolimine	<p>1. Õpetajat jälgides muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale.</p> <p>2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse</p>	<p>1. Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades.</p> <p>2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.</p> <p>3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob</p>	<p>1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.</p> <p>2. Valmistab koos õpetajaga uusi voolimissegusi.</p> <p>3. Niisutab voolingute</p>

	voolimismaterjali jäljendeid.	soovitud esemeid. 4. Ühendab voolitud detaile omavahel.	ühenduskohti esemete tugevdamiseks.
Sisuplokid	3aastane	5aastane	7aastane
Joonistamine	Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasva-kriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlike ja spiraalseid jooni) püsides paberi piirides.	1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks. 2. Joonistab ja värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust. 3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.	1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt. 2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid varieerides käe liikumise suunda. 3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.
Maalimine	1. Tõmbab pntsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu. 2. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega. 3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.	1. Võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. 2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintsli vajutuste ja tõmmetega. 3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.	1. Segab värve uute toonide saamiseks. 2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid. 3. Väldib värvide määrdumist. 4. Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge).
Meisterdamine	1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke. 2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.	1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. 2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid. 3. Valib meelepäraseid meisterdamisvahendeid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või marerjale kombineerides loob oma töö.	1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne. 2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivaimad või leiab oma võtted. 3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist.	1. Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatuillustatsioone ning vastab küsimustele. 2. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.	1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustatsioone ja kunstitoid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud. 3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödessa.	1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeolelu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtub enne, mis juhtub pärast. 3. Kasutab raamatuillustatsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh

			skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.
--	--	--	---

7.6 Valdkond MUUSIKA

Muusikaline kasvatus arendab muusikalisi võimeid, äratav huvi muusika vastu, arendab ilmekust ja väljendusrikkust. Muusika abil õpetatakse väljendama oma tundeid, tajuma erinevaid emotsioone ja meeleolusid, tundma muusikatraditsioone: rahvalaule, -pille, -pillilugusid ja –tantse.

Muusikalised tegevused toimuvad lapse individuaalseid eeldusi arvestavalt, toetatakse eduelamustele ja tunnustusele.

Muusikaline tegevus koosneb muusika kuulamisest, laulmisest ja muusika saatel liikumisest (mängudest, tantsudest, harjutustest), lastepillide kasutamisest. Repertuaari valikul arvestatakse ea- ja jõukohasust ning laste huvitatust. Tegevuste planeerimisel jälgitakse pühi ja tähtpäevi, muusikaelu sündmusi ning toetatakse rahvakalendriks.

Valdkonna sisu on:

1. Laulmine
2. Muusika kuulamine
3. Muusikalis-rütmiline liikumine
4. Pillimäng

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. Tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest
2. Suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale
3. Suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu
4. Suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

1. On esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus
2. Kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid
3. Arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele
4. Kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu „Keel ja kõne“, „Kunst“ jne; muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul.
5. Seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud, tantsud
6. Muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning ea-ja jõukohasust

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:

1. Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega
2. Laulab eakohased rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi
3. Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada
4. Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu
5. Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille

6. Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ning instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge
7. Mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis
8. Liigub vastavalt muusika meeleolule
9. Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu

Lapse arengu eeldatavad tulemused. Valdkond MUUSIKA

Muusika-tegevuse liigid	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased
Laulmine	Kuulab ja jälgib õpetaja laulu	1.Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa üksikuid silpe, sõnu, laululõike). 2.Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	1.Laulab rühmaga samas tempos. 2.Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, põkkadel kõnd, õhe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	1.Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). 2.Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt Põlvvetõstekõnd ja – jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3.Osaleb laulumängudes
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).	1.Kuulab laulu ja muusikapala. 2.Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3.Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muudikale kehapiilil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi)	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapiilil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	1.Mängib rütmipille(nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 2.Eristab kuulatesneid tämbri järgi.

Muusika-tegevuse liigid	5-6 aastased	6-7 aastased	7 aastased
Laulmine	1.Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.	1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. 2.Laulab peast õpitud	1.Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule.

	2. Esitab laule rühmaga samas tempos. 3. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.	rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.	2. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi
Muusikalise-rütmiline liikumine	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). 2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpakammu ja eesgaloppi. 2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).	1. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikaliste väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpakammu. 2. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga
Muusika kuulamine	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga. 2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, nt järgib tempot ja rütmi ja kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma	1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). 2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.	1. Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. 2. Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemustele kuulatud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas). 3. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
Pillimäng	1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateis lasteriimidele ja – lauludele. 3. Ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. 4. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette	1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku). 2. Mängib pilliansamblis	1. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele. 2. Mängib pilliansamblid. 3. Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng).

7.7 Valdkond LIIKUMINE

Liikumine on lapse tegevuse ja mängude loomulik osa. Liikumisõpetus lasteaias on seotud muu õppe- ja kasvatustegevusega. Laps õpib suhtlema ja ümbritsevat maailma tunnetama aktiivselt tegutsedes. Lapse igapäevastes tegevustes ja mängudes on erinevaid liikumisviise: kõnd, jooksmine, ronimine jm; liigutusi: käte tõstmine-langetamine, kere kallutamine-painutamine,

pööramise jm; asendeid: seismine, istumine, lamamine selili-kõhuli jm; esemete-vahendite käsitlemisviise: kandmine, vedamine, veeretamine, viskamine jm.

Tegevuste regulaarsel kordamisel kujunevad liikumisoskused, arenevad liikumisosavus ja teised kehalised võimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus). Seega on vaja lapsele luua liikumisaktiivsust stimuleeriv, mitmekesiseid eeskujusid pakkuv kasvukeskkond. Tervise tugevdamise ja organismi karastamise seisukohalt on oluline, et laps saaks viibida võimalikult palju värskes õhus. Kehaliste harjutustega tegelemine laiendab lapse silmaringi, võimaldab omandada mitmesuguseid teadmisi-oskusi, kujunevad positiivsed iseloomuomadused, lapsed õpivad arvestama-hindama oma oskusi ja kaaslast, kogevad emotsioone ning õpivad emotsioone kontrollima.

Liikumistegevuse eesmärgiks on lapse füüsilise ja vaimse tervise tugevdamine, huvi äratamine liikumise ja sportimise vastu, teadmiste omandamine liikumisohutusest.

Liikumistegevuse eesmärkide realiseerimiseks on vaja kõigi lastega tegelevate täiskasvanute koostööd, ühiseid ettevõtmisi jms, samuti positiivset eeskuju.

Valdkonna sisu on:

1. Liikumisalased üldteadmised
2. Põhiliikumised
3. Liikumismängud
4. Erinevad spordialad
5. Tants ja rütmika

Liikumisvaldkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. Tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
2. Suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel
3. Tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas
4. Mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele
5. Järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:

1. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele
2. Peab liikudes ja mängides kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid

Üldteema	2 aastane	3 aastane	4 aastane
Liikumis-teadmised	1.Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. 2.Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.	1.Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. 2.Arvestab rühmakaaslasi aktiivses tegevuses	1.Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste tegevuste järgi. 2.Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.
Põhi-liikumised	1.Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste. 2.Kõnnib piiratud pinnal. 3.Säilitab kõndides ja joostes sihi. 4.Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda	1. Sooritab põhiliikumisi. 2 Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.	1.Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. 2. Teeb koordineerimise, tasakaalu ja osavust aregundavaid harjutusi
Liikumismängud	Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	1.Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge. 2.Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	1.Mängib 2-4 reeglita liikumismänge. 2.Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
Spordialad: võimlemine	1.Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2.Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.	1.Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. 2.Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. 3.Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi	1.Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2.Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.
Spordialad: kelgutamine, suusatamine	Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes	1.Veab tühja kelku 2.Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla. 3.Liigub suuskadel otsesuunas	Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge.
Spordialad: ujumine			Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudlit)
Tants ja rütmika	1.Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2.Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	1.Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2.Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	1.Sooritab imiteeritavaid liigutusi muusika järgi. 2.Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.
Vaba aeg ja loodusliikumine	Mängib vabamängus iseseisvalt	1.Matkab õpetajaga või vanematega looduses. 2.Teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis	1.Algatab iseseisvalt mängu. 2.Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal

Üldteema	5aastane	6aastane	7aastane
Liikumis- teadmised	<ol style="list-style-type: none"> 1.Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi. 2.Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas. 3.Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Osaleb lasteaia spordipäeval. 2.Talub kaotust võistlusmängudes. 3.Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires 4.Mõistab hügieeninõuete olulisust. 5.Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. 2.Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. 3.Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid) 4.Peseb ennast aktiivselt pärast kehalist tegevust.
Põhi- liikumised	<ol style="list-style-type: none"> 1.Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. 2.Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. 3.Teeb harjutusi väikevahenditega 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. 2.Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised. 2.Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu. 3.Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, tõpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Liikumis- mängud	<ol style="list-style-type: none"> 1.Mängib kollektiivseid võistlusmänge 2.Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud) 3.Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusiba läbimine). 2.Mängib sportlike elementidega mänge (korvi visked, jalgpall) 3.Organiseerib ise liikumismänge. 4.Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest
Spordialad: võimlemine	<ol style="list-style-type: none"> 1.Teeb vahenditega (palliga, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. 2.Valitseb oma liigutusi koordineeritud ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 3.Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 2.Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2.Orienteerub mängväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. 3.Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Spordialad: kelgutamine, suusatamine	<ol style="list-style-type: none"> 1.Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. 2.Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid). 3.Suusatades kasutab libisemist 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Suusatab vahelduva libiseva sammuga. 2.Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele). 2.Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. 3.Suusatab koordineeritud liikumisega. 4.Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
Spordialad: ujumine	<ol style="list-style-type: none"> 1.mängib veemänge ega karda vett. 2.Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Hingab vette. 2.Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Ujub abivahendiga. 2.Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.

	õpetaja juhendamisel ohutusreegleid		
Tants ja rütmika	1.Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 2.Liigub vastavalt muusika tempo kiireniemisele ja aeglustumisele. 3.Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	1.kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2.Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	1.Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. 2.Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. 3.Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).
Vaba aeg ja loodus- liikumine	1.Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. 2.Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.	Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluisudel.	1.Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. 2.Mängiblihtsamaid maastikumänge.

8.Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Lasteasutuse õppekava on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Lasteasutus koostab oma õppekava riikliku õppekava alusel, täiendused ja muudatused tehakse iga õppeaasta alguses. Lasteasutuse õppekava koostamisest ja arendamisest võtavad osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates lapsevanemaid.

Kehtestatud alates 23.oktoober 2012

Koolijuhataja: Liina Tamm

Lisa 1

LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik:

Kodune keel(ed):

Kaardi avamise aeg:

Lapsevanema nõusolek kaardi avamiseks:

1. Üld- ja peenmootorika, füüsiline areng

--

2. Eneseteenindus

Oskused ja abi vajadus

--

3. Silmaring, huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Suhtlemine ja kõne

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

--

7. Tunnetustegevus

Tähelepanu, tajus, mälu, mõtlemine

8. Kokkuvõte arenguestlusest ja kokkulepe edasiste tegevuste osas

9. Individualiseerimine ja diferentseerimine

Toetavad tegevused	Teostajad

Vajadus lapse pedagoogilis-psühholoogiliseks hindamiseks:

Kuupäev:

Õpetajad:

Lapsevanem:

Lisa 2

2. LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik:

Kodune keel(ed):

1. Üld- ja peenmootorika (täidab liikumisõpetaja ja/või rühma õpetaja)

--

2. Eneseteenindus

Oskused ja abi vajadus

--

3. Huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Tunnetustegevus

Tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine

--

7. Kõne areng (täidab logopeed ja/või rühma õpetaja)

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

8. Eeluskused emakeeles ja matemaatikas, silmaring

9. Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

10. Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused
Arvamus koolivalmiduse kohta:	

Kuupäev:

Õpetajad:

Lasteasutuse juhataja:

Lapsevanem: